

Utredning om digitalisering mot felaktiga utbetalningar i socialförsäkringen

Äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje
Särskild utredare och rättschef vid Skolverket Erik Janzon

12 november 2025

Vårda och värna välfärden

Ca 15-20 miljarder kronor betalas ut felaktigt från de statliga välfärdssystemen varje år

Felaktigheter och brott urholkar tilliten och undergräver legitimiteten för socialförsäkringen

Hög grad av regelefterlevnad viktigt ur samhällsekonomiska och brottsförebyggande perspektiv

Urval av åtgärder för att skydda socialförsäkringen från angrepp och felaktiga utbetalningar

Resurstillskott

Administrativa sanktioner planeras att införas i socialförsäkringen

Vissa uppgifter om frånvaro lämnas från 1 januari 2025 av arbetsgivare i arbetsgivardeklarationen

Pensionsmyndigheten ingår i det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet

Ökat informationsflöde mellan myndigheter och förslag om ökad uppgiftsinhämtning inom socialförsäkringen

Betalningssäkring i socialförsäkringen, trädde i kraft 1 mars 2025

En ny dataskyddsreglering för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten från 15 februari 2024

Utbetalningsmyndigheten, verksamheten startade 1 januari 2024

Indragna socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig häktning eller verkställighet av straff

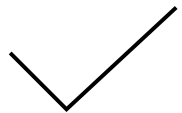
Pensionsmyndigheten ska stärka kontrollerna av äldreförsörjningsstöd, garantipension och bostadstillägg

Flera uppdrag till myndigheter i syfte att minska felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott

Flera utredningar har tillsatts

Utveckling av arbetet mot felaktiga utbetalningar

2021 upptäcktes 1,8 miljarder kronor och 1 miljard kronor förhindrades

2024 upptäcktes 2,5 miljarder kronor och 2 miljarder kronor förhindrades

Utredningens uppdrag

Utredaren har haft i uppdrag att bl.a.

- analysera och lämna förslag till hur Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan ta tillvara befintliga interna uppgifter och hämta in uppgifter digitalt
- sammanfatta de möjligheter som identifierats under arbetet när det gäller att nyttja digitaliseringen inom socialförsäkringen
- lämna författningsförslag.

Våra centrala fynd och förslag på två uppdrag

Våra fynd

- Vår hypotes: en avgörande utmaning är att myndigheterna saknar tillgång till behövliga uppgiftsmängder.
- Vår hypotes stämde inte helt. Det finns i de flesta fall goda rättsliga förutsättningar.
- Mycket fungerar väl på myndigheterna.

Våra fynd: Försäkringskassan

- Vissa enkla kontroller och utredningsåtgärder prioriteras inte
- Förenklad handläggning
- Organisatoriska utmaningar
- Rättslig osäkerhet

Våra fynd: Pensionsmyndigheten

- Långa handläggningstider och stora ärendebalanser – till viss del oförklarligt
- Kontroll sker vanligtvis inte riskbaserat utan vid ändringsanmälningar

Två uppdrag:

1. "Datalyftet" – Försäkringskassan ska utveckla sin datahantering

- Plan för full intern interoperabilitet (5 år)
- Årlig rapportering

2. Schablonisera bostadskostnader – Analysuppdrag till Pensionsmyndigheten

- Ta fram lämplig modell, med hänsyn till träffyta, likabehandling, anmälningsskyldighet m.m. (1 år)
- Rättsliga förutsättningar finns

Utökade möjligheter att behandla personuppgifter (114 kap. SFB)

En förändrad ändamålsbestämmelse

Det finns behov av en förändrad ändamålsbestämmelse i 114 kap. 8 § SFB.

Vi presenterar två alternativa förslag:

- 1) En brett formulerad ändamålsbestämmelse med ändamålsbestämmelse för dataanalys och urval.
- 2) Ett nytt specifikt ändamål för förebyggande åtgärder för att kunna bedöma eller fastställa förmåner och ersättningar.

Övriga ändringar

En förändring avseende möjligheten att behandla känsliga personuppgifter (114 kap. 11 § SFB).

Skyddsregler för dataanalys och urval

- Begränsningsregler för vilka uppgifter som får behandlas.
- Integritetshöjande åtgärder – dokumentationskrav.

Vi föreslår även vissa ändringar och nya bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen.

Ett nationellt frånvaroregister

Ett stort behov av ett frånvaroregister

- Behovet av frånvarouppgifter är stort
- Ett nationellt frånvaroregister syftar till barnets bästa
- Frånvaroregistret kan även förhindra stora belopp av felaktiga utbetalningar
 - Förhindra mellan 550 till 785 miljoner kronor årligen av felaktiga utbetalningar inom föräldrapenningförmånerna, innan utbetalning.
 - Upptäcka vistelse / bosättning utomlands, vilket orsakar 580 miljoner kronor i felaktiga utbetalningar årligen, endast från Försäkringskassan.

Hur kommer frånvaroregistret att fungera?

- Skolverket ska hålla registret.
- Registret är en sammanställning av frånvaro på individnivå.
- Kommunala och fristående huvudmän ska rapportera frånvaro till registret.
- En utgångspunkt: registret ska vara en sammanställning av den kunskap om elevers frånvaro som redan finns på lokal nivå idag.

Rapporteringsskyldiga skolformer och frekvens på rapporteringen

- Vilka skolformer?

- Förskola,
- Fritidshem
- Annan pedagogisk omsorg som ges i stället för förskola eller fritidshem
- Förskoleklass,
- Grundskola,
- Anpassad grundskola,
- Gymnasieskola,
- Anpassad gymnasieskola
- Specialskola, samt
- Sameskolan.

- Uppgifterna ska rapporteras veckovis

Bedömningar avseende genomförbarhet

- Det finns tekniska förutsättningarna för ett nationellt frånvaroregister.
 - Hög anslutningsgrad till it-system för närvaro- och frånvarorapportering både hos kommunala och fristående huvudmän.
 - Det finns en redan framtagna nationell standard för informationsutbyte av skoldata.
 - Det är möjligt att rapporteringen av frånvarouppgifter sker genom en teknisk förflyttning av uppgifterna från befintliga it-system till Skolverket.
- Vi bedömer att lärarnas och skolpersonalens administration kommer att påverkas minimalt.
 - Särskild rapportering för små huvudmän som inte använder sig av ett it-systemstöd idag.

Höga krav på integritetsskydd

- Klara avgränsningar i syfte och ändamål för vad registret får användas till, när en uppgift från registret får tillhandahållas och till vem.
- I frånvaroregistret kan det förekomma känsliga personuppgifter. Vi föreslår vissa skyddsåtgärder.
- Uppgiften om placeringen separeras från uppgifter som kan identifiera barnet/eleven.
- Tidsbegränsning för hur länge uppgifter får finnas i frånvaroregistret.
- Vid en viss tidpunkt ska uppgifterna lämnas över för att enbart hållas för statistikändamål hos Skolverket.
- Frånvaroregistret omfattas av sekretess.
- Endast utpekade myndigheter ska kunna få tillgång till uppgifter ur frånvaroregistret.

Crime proofing-analys (riskanalys) och ett uppdrag till Skatteverket

Analysen och dess resultat

- Förebygga fel och testa regelverk.
- Vi har valt arbetsgivardeklarationerna (individuppgifter – ”månadsuppgifter”).
- Vi har sett över hela processen (från ingivande till användande).
- Resultatet av analysen, bland annat:
 - Arbetsgivardeklarationerna kan användas för att begå bidragsbrott. Kan orsaka felaktiga utbetalningar.
 - Ingen helhetsbild av individuppgifternas kvalitet.

Förslag: Uppdrag till Skatteverket

- Kartläggningsuppdrag till Skatteverket.
 - Vissa delar i samverkan med Försäkringskassan.
 - Höja kunskapen om individuppgifter och förbättra hanteringen.
- Start den 1 april 2026. Uppdraget föreslås pågå under ett år.
- Preventiva effekter och ökad riskmedvetenhet.

En sammanfattning av utredningens förslag

- Ändringar i 114 kap. SFB
- Ett nytt nationellt frånvaroregister
- Tre uppdrag till myndigheterna
 - Förutsättningar för schablonisering till Pensionsmyndigheten
 - Ett "Datalyft" till Försäkringskassan
 - Ett analysuppdrag till Skatteverket om arbetsgivardeklarationerna

Utredning om digitalisering mot felaktiga utbetalningar i socialförsäkringen

Äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje
Särskild utredare och rättschef vid Skolverket Erik Janzon

12 november 2025

